

عوامل مؤثر بر سرمایه گذاری مالی مستقیم خارجی در صنعت حمل و نقل هوایی ایران

نرجس کمالی کرمانی^۱

۱- عضو هیئت علمی گروه حسابداری دانشگاه بجنورد

تاریخ دریافت: ۱۳۹۴/۰۲/۱۴ . تاریخ پذیرش: ۱۳۹۴/۰۷/۲۷

چکیده:

حمل و نقل از امور زیربنایی و یکی از اجزای مهم چرخه ی تولید- مصرف محسوب می گردد. که در فرآیند رشد اقتصادی نقش مهم و تأثیرگذار دارد. حمل و نقل هوایی به عنوان شاخه ای از صنعت حمل و نقل، بخش بزرگی از این بازار اقتصادی را در بر دارد، که خود شامل قسمت هایی مانند ساخت، بهسازی و توسعه فرودگاه ها، تجهیزات پروازی، تکنولوژی هواپیماها و سیستم های کنترلی است. سرمایه گذاری خارجی معمولاً در دو قالب، سرمایه گذاری سهامدارانه خارجی و سرمایه گذاری مستقیم خارجی صورت می گیرد. سرمایه گذاری مستقیم خارجی، نوعی سرمایه گذاری است که به منظور کسب منفعت دائمی و همیشگی در مؤسسه ای مستقر در کشوری غیر از کشور سرمایه گذار صورت می گیرد و نتیجه آن کسب حق رأی مؤثر در مدیریت شرکت است(۱۵). سرمایه گذاری مستقیم در این صنعت موجب افزایش بهره وری، اعتماد به این سیستم حمل و نقل، جذب توریست و شکوفایی اقتصاد کشور خواهد شد.

این مقاله به بررسی عوامل مؤثر بر سرمایه گذاری مالی مستقیم خارجی در صنعت حمل و نقل هوایی در ایران می پردازد. برای جمع آوری داده ها از پرسشنامه استفاده شده است. برای این منظور ۱۲۰ پرسشنامه بین نمونه مورد بررسی توزیع و از آن میان ۱۱۰ پرسشنامه برگشت شده که از این تعداد ۹۵ پرسشنامه مورد پذیرش قرار گرفت. برای تجزیه و تحلیل داده ها از آزمون T-student استفاده شد.

نتایج پژوهش نشان می دهد که عوامل مؤثر بر این موضوع را می توان به ۴ دسته کلی سیاست گذاری های اقتصادی، ساختار اقتصادی، ساختار حقوقی تشویقی و حمایتی و در آخر جغرافیا و سیاست تقسیم بندی نمود که اثر هر کدام از این موارد بر سرمایه گذاری مالی خارجی مثبت ارزیابی شد.

واژگان کلیدی: سرمایه گذاری مالی مستقیم خارجی، صنعت حمل و نقل هوایی، سیاست های اقتصادی

مقدمه

شرایط اقتصادی و اجتماعی هر کشور یکی از نواحی توسعه یافتگی هر کشور است. سرمایه گذاری مستقیم خارجی (FDI) نقش بزرگی در پیشرفت های اقتصادی دارد. افزایش سرمایه در کشور میزبان در حجم زیاد علاوه بر توسعه های زیر ساختی و شروع پروژه های بزرگه باعث افزایش اشتغال، کاهش بی کاری و افزایش درآمد و رفاه مردم آن کشور خواهد شد. با این سرمایه می توان دانش را از کشورهای دیگر به کشور میزبان انتقال داد و نیروی کار کشور را آموزش داد. ارتقا بازار اقتصاد کشور میزبان و افزایش سرمایه در دو کشور میزبان و کشور سرمایه گذار از دیگر نتایج این موضوع است. یکی دیگر از نتایج افزایش FDI ورود به بازار بزرگ جهانی است. با توجه به امکان سرمایه گذاری در کشورهای مختلف، مطلوبیت یک یا چند مستقر به تنهایی برای تشویق سرمایه گذاری کافی نخواهد بود، بلکه ارزیابی تمام متغیرها به صورت یک مجموعه، می تواند منجر به انجام سرمایه گذاری خارجی در یک کشور شود.

صنعت حمل و نقل هوایی یکی از زیر شاخه های حمل و نقل است. با توجه به این که صنعت مذکور از جمله موارد امنیت ملی به حساب می آید و همچنین به علت این که ایران در تحریم قرار گرفته است و از طرفی دیگر با کشورهای که در این صنعت حرفی برای گفتن دارند تضاد منافع سیاسی دارد، سرمایه گذاری خارجی در این صنعت دشوار بوده و تاکنون اقدامی از این دست صورت نپذیرفته است. از طرفی این صنعت به عنوان یکی از منابع پر منفعت، ارزش بررسی های اصولی و سرمایه گذاری های پر بازده را دارد. برای جذب FDI نخست باید عوامل موثر بر آن را شناسایی و سپس در زمینه بهبود عوامل یاد شده تلاش شود. این پژوهش نیز در صدد دستیابی به این مهم می باشد.

مبانی نظری

عوامل موثر بر FDI در این صنعت و سایر صنایع

مطالعات انجام شده در سایر کشورها نشان دهنده آن است که تحقیقات بسیاری در زمینه جذب FDI صورت پذیرفته است. ریسک سرمایه به عنوان یک عامل مهم در بسیاری از تحقیقات در نظر گرفته شده است. همچنین عواملی مانند بازگشت سرمایه، بازاریابی و تبلیغات، زبان و فرهنگ از پارامترهای وزن دار در این زمینه است.

سیستم حقوقی کشور میزبان و قوانین حقوقی و تضمین بازگشت و بیمه سرمایه یکی دیگر از عوامل مهم در سرمایه گذاری مستقیم خارجی است. حقوق نیروی کار چه در کشور میزبان و چه در کشور سرمایه گذار

عامل وزن دار دیگری است که حجم و جهت این سرمایه گذاری را مشخص می کنند. منابع طبیعی کشور میزبان، کمبود مواد اولیه و خام در کشور سرمایه گذار در زمینه صنعت مورد بحث، فاصله دو کشور و منابع انسانی کشورها، نیروی کار و مهارت مدیریتی در صنعت مذکور از دیگر عوامل بررسی شده در تحقیقات پیشین است.

اندازه بازار یا استفاده از پارامترهایی مانند GDP, GNP و مقیاس بازار سنجیده می شود، که خود عاملی وزن دار در جذب سرمایه مستقیم خارجی است. تکنولوژی دو کشور، دانش مناسب و نه الزاما به روزترین دانش، بهره وری نیروی کار نیز از دیگر عوامل موثر در جذب FDI است.

در آخر می توان عوامل موثر دیگری مانند قدرت چانه زنی، تاخیر زمانی بین سرمایه گذاری و بازگشت سود و سرمایه، موانع تجاری، مالیات، تورم و R&D را نام برد که هر کدام بر روی جذب یا افزایش میزان سرمایه گذاری خارجی اثر گذار است.

لذا در این پژوهش عوامل موثر بر سرمایه گذاری مالی مستقیم خارجی در صنعت حمل و نقل هوایی ایران را به ۴ دسته کلی تقسیم کرده که هر کدام زیر مجموعه های ذیل را شامل می شود:

۱- سیاست گذاری های اقتصادی

فضای باز و ثبات اقتصادی: فقدان ثبات سیاسی از مهم ترین مؤلفه هایی است که فعالیت های اقتصادی را تحت تاثیر قرار می دهد. ثبات اقتصادی به معنی وجود شرایط با ثبات، مطمئن و قابل پیش بینی برای فعالین اقتصادی است به طوری که شهروندان سرمایه های خود را به طور مطمئن در جریان انداخته و به طور مطمئن در جریان انداخته و سود خود را برداشت کنند. در شرایط عدم ثبات اصولا تشکیل سرمایه با مانع روبرو است و سرمایه های جامعه به سمت فعالیت های غیر مولد واسطه ای و زود بازده سوق می یابد. هر چه بیشتر به سمت فضای باز و ثبات اقتصادی حرکت کنیم میزان ریسک سرمایه گذاری کاهش خواهد یافت.

ریسک سرمایه گذاری: برای تعیین ریسک سرمایه گذاری هر کشور از ۱۰ معیار ذیل استفاده می شود:

ریسک امنیتی، ریسک ثبات سیاسی، ریسک کارایی دولت، ریسک نظام حقوقی و قوانین، ریسک اقتصاد کلان، ریسک تجارت و پرداخت های خارجی، ریسک سیاست مالیاتی، ریسک بازار کار، ریسک مالی و ریسک زیر ساختاری [۲]. هر چه ریسک سرمایه گذاری در یک کشور کمتر باشد جذب FDI در آن کشور بیشتر خواهد بود.

سیاست های ارزی: به هر میزان نرخ ارز از ثبات بیشتری برخوردار باشد، اطمینان بیشتری در فضای اقتصادی کشور ایجاد می شود و به دنبال آن تصمیم گیری برای سرمایه گذاران خارجی ساده تر می شود.

سیاست های بازرگانی: میزان آزادی بازرگانی خارجی را نشان می دهد هر چقدر معافیت های گمرکی

بر نهاده های واسطه ای و سرمایه ای مورد نیاز سرمایه گذاران خارجی بیشتر باشد جریان FDI به کشور بیشتر خواهد بود.

سیاست های مالی: نشان دهنده وضعیت کسری بودجه دولت و درآمدهای مالیاتی است. در صورت وجود کسری بودجه و تأمین آن از طریق استقراض از بانک مرکزی، شاهد بروز تورم در کشور میزبان خواهیم بود و همان طور که عنوان شد این امر اثر منفی بر جریان سرمایه خارجی دارد. به علاوه وجود مالیات مضاعف بر درآمد شرکت های سرمایه گذار اثر منفی بر این جریان خواهد داشت. طبیعی است که سرمایه گذار نمی تواند در دو کشور مالیات بپردازد. همچنین بالا بودن مالیات بر درآمد و سود فعالیت های تولیدی و خدماتی منجر به کاهش درآمد آنان پس از کسر مالیات شده و با کاهش سطح بازدهی، سرمایه گذاری خارجی به کشور کاهش خواهد یافت [۱۵].

۲- ساختار اقتصادی: هر چقدر ساختار و زیر ساخت های اقتصادی یک کشور قوی تر باشد سرمایه گذاران خارجی تمایل بیشتری به سرمایه گذاری مستقیم در آن کشور دارند. عمده ترین عوامل ساختاری اقتصاد که به طور مستقیم بر جذب سرمایه مؤثر است عبارتند از:

- گستردگی بازار: هر چقدر بازار کشوری گسترده تر باشد و هنوز اشباع نشده باشد جریان سرمایه به آن کشور تقویت می شود.

- بدهی خارجی: بدهی خارجی کشور یا جذب سرمایه خارجی نسبت معکوس دارد و این بدین معنی است که هر چه بدهی خارجی کشوری کمتر باشد تمایل افراد و دولت ها به سرمایه گذاری در آن کشور بالاتر است. بر اساس گزارش بانک جهانی میزان بدهی خارجی بلند مدت ایران در سال ۲۰۱۱ نسبت به سال ۲۰۱۰ کاهش داشته است [۱۰].

- ساختار تأمین مالی در صنعت مذکور: هر چقدر وضعیت نظام بانکی کشور قوی تر باشد و تسهیلات سهل تر و بیشتری به مشتریان خود ارائه دهد، زمینه های لازم را برای سرمایه گذاران خارجی فراهم می آورد.

- تأسیسات زیر بنایی: وجود زیر ساخت های اقتصادی گسترده تر نظیر راه ها، بنادر، سیستم های ارتباطی و... عوامل مؤثر در جذب سرمایه هستند.

- منابع انسانی و مهارت نیروی کار: ایران به لحاظ وفور نیروی انسانی ماهر به ویژه مهندسان و متخصصین تحصیل کرده در سطح بسیار بالایی قرار دارد. دسترسی به چنین ظرفیت عظیمی از نیروی انسانی تحصیل کرده و کارآمد با هزینه تقریباً رقابتی یک مزیت قابل ملاحظه محسوب می گردد [۱۶].

- گستردگی شبکه اطلاعات رسانی: در صورت وجود یک شبکه اطلاع رسانی قوی که اطلاعات به روز و دقیق را در خصوص نیروی کار، زیر ساخت ها، امتیازات و... در اختیار سرمایه گذاران قرار دهد، انگیزه ورود

سرمایه به کشور تقویت می‌شود.

سود دهی بلند مدت

۳- **ساختار حقوقی تشویقی و حمایتی:** برخی از کشورها جهت جلب سرمایه گذاران خارجی اقدام به اعطای امتیازاتی می‌توانند. مسلم است که هر چه میزان امتیازها بیشتر باشد سرمایه گذاران با تمایل بیشتری به سرمایه گذاری اقدام می‌کنند در این ارتباط می‌توان به موارد زیر اشاره کرد:

تضمین بازگشت سرمایه و سود

جلب‌گیری از مصادره سرمایه‌های خارجی

- **پوشش بیمه‌ای:** سرمایه گذار با خطراتی از قبیل سلب مالکیت، عدم امنیت جانی و مالی، ریسک انتقال پول، نقض قرارداد و غیره روبرو است. سرمایه گذار خارجی که در محیط خارج از موطن اصلی خود به کسب و کار می‌پردازد نسبت به خطرات فوق حساسیت زیادی دارد. امنیت سرمایه و سود برای سرمایه گذار مهم ترین عامل برای سرمایه گذاری است. در راستای رفع این نگرانی‌های یکدیگر از روش‌های موجود، اجرای قوانین بیمه است. در واقع بیمه سرمایه گذار یکی از عواملی است که در ایجاد امنیت مالی برای سرمایه گذار نقش مهمی ایفا می‌کند [۸].

خدمات عمومی ارزان تر مانند آب، برق، گاز و...

امکانات و تسهیلات در زمینه کاهش هزینه‌ها در این صنعت

۴- **جغرافیا و سیاست:** زمانی که بازار آزاد به درستی عمل نکند، مثل موقمی که مکانیزم بازار نتواند امکانات موجود را به طور کامل به کار گیرد، یا مزیت‌های رقابتی جدید را توسعه بخشد و یا نتواند علائم مناسب را به کارگذاران اقتصادی بدهد تا تصمیم‌گیری مناسب در سرمایه گذاری نمایند، دخالت دولت الزامی است. البته این دخالت به نحوی است که دولت قادر باشد نسبت به طراحی، به کارگیری و نظارت بر سیاست‌هایی که ناتوانی را جبران می‌نمایند اقدام کند.

- **تحریم:** تحریم کاستن داد و ستدهای معمول بین دو طرف است که یک طرف تصمیم می‌گیرد مصلح و عمق داد و ستد را کاهش بدهد یا حتی متوقف کند. این مقوله به کاهش و در برخی موارد به حذف سرمایه گذاری مستقیم خارجی در کشور تحریم شده منجر می‌شود.

شرایط اقتصادی ایران

- **شرایط سیاسی ایران:** با توجه به تلاش ایران برای دست‌یابی به انرژی هسته‌ای، جانب‌گیری خصمانه‌تری از کشورهای علیه ایران و اعمال تحریم‌های گوناگون طی سال‌های اخیر از طرف ۱+۵ شرایط

سیاسی ایران عدم ثبات دارد. همچنین با توجه به اینکه ایران هنوز عضو تجارت جهانی نشده است (بنا به دلایل سیاسی و توتو برخی از کشورهای عضو این سازمان) علاقه سرمایه گذاران خارجی به سرمایه گذاری در ایران طی سال های اخیر کاهش داشته است.

مکان جغرافیایی ایران (منطقه خاور میانه): ایران در منطقه جغرافیایی خاورمیانه و آسیای مرکزی قرار دارد و از لحاظ ژئوپلتیک و استراتژیک موقعیت مناسبی را داراست [۱۲].

محدودیت و ممنوعیت در پذیرش سرمایه خارجی در این صنعت

دو عامل امنیت پروازها و اعتماد مردم به این صنعت و سطح تکنولوژی که در هیچ کدام از این دسته ها قرار نگرفت.

پیشینه تحقیق:

مدل هان اسمیت با تمرکز بر یک راهکار خاص، گسترش فرودگاه های اروپا را تجزیه و تحلیل کرده است. او نتیجه گرفته است که ارزش زیرساخت های فرودگاه باعث بهبود موقعیت استراتژیک فرودگاه می شود. سرمایه گذاری در این زمینه در آینده توانایی فرودگاه را برای بدست آوردن فرصت های رشد در این صنعت افزایش دهد [۱۳].

شاه آبادی به بررسی نقش تجارت بین الملل، سرمایه گذاری مستقیم خارجی، سرمایه انسانی و سایر متغیرهای مؤثر بر بهره وری کل عوامل پرداخته است. کارهای او مؤید این مطلب است که انباشت سرمایه خارجی از طریق تجارت بین الملل و سرمایه گذاری R&D مستقیم خارجی تأثیر مثبت بر بهره وری کل عوامل و نرخ تورم تأثیر منفی بر بهره وری کل عوامل دارد [۱۴].

دائی کریم زاده و همکارانش بر این باورند که سرمایه گذاری در صنعت حمل و نقل با افزایش امکان دسترسی به بازارهای مصرفی و ستاده های تولید، به توسعه اقتصادی کمک می کنند. آن ها سرمایه گذاری در بخش حمل و نقل را پر رشد اقتصادی مؤثر میدانند [۱۵].

شیرین بخش، سیاست های پولی، نرخ ارز و اختیارات را عواملی مؤثر بر سرمایه گذاری در نظر گرفته است. که در این بین سیاست های پولی نقش پر رنگ تری را در این زمینه ایفا می کند. [۱۶]

احمد موسی (۲۰۰۴)، در تحقیقات خود پارامتر اندازه بازار و هزینه های نیروی کار، مکان های جغرافیایی، فاصله بین منبع و کشور میزبان، ریسک سیاسی و ریسک کشور، سیاست های مالیاتی، و موانع تجاری، بی ثباتی سیاسی، چارچوب های قانونی و مالی در کشور میزبان، را بر سرمایه گذاری مستقیم خارجی مؤثر دانسته است [۱۷].

کمپس و کینوشیتا (۲۰۰۳) ، عامل مکان جغرافیایی را پارامتری مهم در نظر گرفته اند که در آینده نقش بزرگی در سرمایه گذاری مستقیم خارجی ایفا خواهد کرد [۱۸].

یون و آسترین در سال (۲۰۰۴) اثر باز بودن اقتصاد را بر FDI بررسی کردند و بین آن ها یک رابطه مثبت یافتند. [۱۱] اگر چه رسمینی (۲۰۰۴) ، وزن این عمل را بسیار اندک دانست. [۱۸]

آذکتاب در سال (۲۰۰۵) ، طی گزارشی رتبه ایران در جذب سرمایه گذاری مستقیم خارجی در بین ۱۴۰ کشور جهان را ۱۳۰ اعلام کرد، که عدم اطمینان و بی ثباتی سیاسی و اقتصادی را از علت های اصلی عدم موفقیت ایران در جذب FDI دانست [۱۹]

جانسون در سال (۲۰۰۶) ، دوری دو کشور میزبان و سرمایه گذار را یک اثر منفی بر روی بازار سرمایه گذاری و به دنبال آن بر روی FDI دانست که مستلزم هزینه سرمایه گذاری بالاتر و نیاز به سازگاری بیشتر در مقایسه با هزینه سرمایه گذاری در محدوده کشور سرمایه گذار است. همچنین او ادعا کرد که فاصله زیاد دو کشور هزینه حمل و نقل را افزایش می دهد. همچنین او این عامل را در رابطه با صنایعی که نیاز مبرم به منابع و مواد اولیه ای دارند که در کشور میزبان به وفور یافت می شود، عاملی بی اهمیت یاد کرد [۱۶]

سعیدی و میمادی (۱۳۸۹) ، در تحقیقی با عنوان بررسی موانع عمده سرمایه گذاری خارجی در ایران از دیدگاه سرمایه گذاران خارجی، رابطه ای معنادار بین شاخص های شروع کسب و کار، اخذ مجوز های لازم ، اشتغال، ثبت اسامی، پرداخت مالیات، لازم الاجرا شدن قراردادهای و جذب سرمایه گذاری خارجی پیدا کردند. [۴]

نجارزاده و همکارانش (۱۳۸۴) ، در مقاله ای با عنوان تخمین تابع عرضه سرمایه گذاری مستقیم خارجی (FDI) در کشورهای عضو سازمان کنفرانس اسلامی در سال ۱۳۸۴ که بر پایه مطالعات نظری و تجربی انجام گرفته و در قالب یک الگوی اقتصادسنجی، با استفاده از داده های ترکیبی مقطعی - سری زمانی (پانل دیتا) عوامل موثر بر جذب FDI در ۳۱ کشور اسلامی طی دوره ۵ ساله (۲۰۰۰-۱۹۹۵) مورد بررسی قرار دادند نتایج بدست آمده نشان می دهد گسترش اندازه بازار، اجرای سیاست های مناسب بازرگانی نظیر کاهش تعرفه ها و آزادسازی بازرگانی خارجی، کاهش بی ثباتی و ناپایداری اقتصادی از طریق کاهش نرخ تورم، کاهش کسری بودجه و نیز بدهی های خارجی دولت اثرات مثبتی بر جذب FDI کشورهای اسلامی دارد. [۹]

یاغومیان (۱۳۹۰) در تحقیق خود تحت عنوان روند اثر رفتار سرمایه گذاران در بورس اوراق بهادار تهران به بررسی رشد رفتار سرمایه گذاران در سرمایه گذاری پرداخت. نتایج تحقیق وی نشان داد روند روبه رشد اثر رفتار سرمایه گذاران در نزد شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران در بازه زمانی بین سال های ۱۳۷۸ تا ۱۳۸۷ می باشد [۱۱]

علی نژاد ساروکلایی و همکاران (۱۳۹۳) در تحقیقی تحت عنوان تأثیر ویژگی های خاص شرکت بر فرصت های سرمایه گذاری در شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران به بررسی تأثیر اندازه شرکت ها، رشد شرکت و اهرم مالی بر فرصت های سرمایه گذاری در ۸۵ شرکت پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران تا قبل از سال ۱۳۸۰ که تا پایان سال ۱۳۹۰ همچنان عضو بورس بوده پرداختند. نتایج نشان می دهد

که، اندازه و رشد شرکت تأثیر مثبت و ممتداری بر فرصت های سرمایه گذاری داشته، اما اهرم مالی بر فرصت های سرمایه گذاری تأثیر ندارد. [۷]

اهداف تحقیق

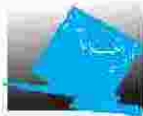
هدف از این تحقیق بررسی موارد زیر می باشد:

- ۱- تأثیر سیاست گذاری اقتصادی بر سرمایه گذاری مالی خارجی در صنعت حمل و نقل هوایی ایران
- ۲- تأثیر ساختار اقتصادی بر سرمایه گذاری مالی خارجی در صنعت حمل و نقل هوایی ایران
- ۳- تأثیر ساختار حقوقی، تشویقی و حمایتی بر سرمایه گذاری مالی خارجی در صنعت حمل و نقل هوایی ایران
- ۴- تأثیر جغرافیا و سیاست بر سرمایه گذاری مالی خارجی در صنعت حمل و نقل هوایی ایران
- ۵- تأثیر امکانات و تدابیر صنعت حمل و نقل هوایی در کاهش هزینه ها بر سرمایه گذاری مالی خارجی در صنعت حمل و نقل هوایی ایران
- ۶- تأثیر سطح تکنولوژی بر سرمایه گذاری مالی خارجی در صنعت حمل و نقل هوایی ایران
- ۷- تأثیر آینده نگری بر سرمایه گذاری مالی خارجی در صنعت حمل و نقل هوایی ایران
- ۸- تأثیر امنیت پرواز و اعتماد مردم به صنعت حمل و نقل هوایی بر سرمایه گذاری مالی خارجی در این صنعت در ایران

فروضیات تحقیق

- فرضیه اول:** سیاست گذاری اقتصادی بر سرمایه گذاری مالی خارجی در صنعت حمل و نقل هوایی ایران تأثیر دارد.
- فرضیه دوم:** ساختار اقتصادی بر سرمایه گذاری مالی خارجی در صنعت حمل و نقل هوایی ایران تأثیر دارد.
- فرضیه سوم:** ساختار حقوقی، تشویقی و حمایتی بر سرمایه گذاری مالی خارجی در صنعت حمل و نقل هوایی ایران تأثیر دارد.
- فرضیه چهارم:** جغرافیا و سیاست بر سرمایه گذاری مالی خارجی در صنعت حمل و نقل هوایی ایران تأثیر دارد.
- فرضیه پنجم:** امکانات و تدابیر صنعت حمل و نقل هوایی در کاهش هزینه ها بر سرمایه گذاری مالی خارجی در صنعت حمل و نقل هوایی ایران تأثیر دارد.
- فرضیه ششم:** سطح تکنولوژی بر سرمایه گذاری مالی خارجی در صنعت حمل و نقل هوایی ایران تأثیر

دارد.

فرضیه هفتم: آینده نگری بر سرمایه گذاری مالی خارجی در صنعت حمل و نقل هوایی ایران تاثیر دارد.
فرضیه هشتم: امنیت پرواز و اعتماد مردم به صنعت حمل و نقل هوایی بر سرمایه گذاری مالی خارجی در این صنعت در ایران تاثیر دارد.

روش تحقیق

در این تحقیق جهت نوشتن مبانی نظری و پیکره اصلی تحقیق از روش کتابخانه ای، و جهت جمع آوری اطلاعات از ابزار پرسشنامه و برای تجزیه و تحلیل اطلاعات از نرم افزار excel و SPSS و جهت تجزیه و تحلیل فرضیات از آزمون t-student استفاده شده است.

جامعه آماری

جامعه آماری این تحقیق، شرکت فرودگاه های کشور می باشد که در آغاز تحت عنوان شرکت مهندسی فرودگاه های کشور مستند به تبصره ۱ قانون اصلاح ماده ۵ قانون هواپیمایی کشوری مصوب ۱۳۶۷/۱۱/۲۵ مجلس شورای اسلامی ایران و به موجب اساسنامه مصوب ۱۳۶۹/۸/۱۴ هیئت محترم وزیران به منظور ایجاد و نگهداری و اداره فرودگاه های کشور وابسته به سازمان هواپیمایی کشور تاسیس گردیده است. بر اساس مصوبه مورخ ۱۳۷۲/۱۰/۲۰ شورای عالی انرژی و تکالیف مقرر در قوانین مربوط به توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی کشور، در زمینه اصلاح ساختار دستگاه های دولتی و جهت گیری بالا بردن کارایی آنها و در راستای استراتژی های بخش حمل و نقل کلیه وظایف از نوع تصدی و اجرایی از سازمان هواپیمایی کشور منتزع و به شرکت فرودگاه های کشور واگذار گردیده است. به موجب اساسنامه مصوب ۱۳۸۲/۹/۲۵ هیئت محترم وزیران، شرکت فرودگاه های کشور به عنوان شرکت مادر تخصصی تلقی و با شخصیت حقوقی و مالی مستقل وابسته به وزارت راه و ترابری گردیده و در حال حاضر طبق قوانین و مقررات شرکت های دولتی اداره می شود. شرکت مادر تخصصی فرودگاه های کشور دارای ۴ معاونت است که شرح آنها به صورت زیر است:

- ۱- معاونت توسعه مدیریت و منابع، که بر اساس چارت سازمانی شرکت، از چهار واحد اداره کل آموزش و توسعه نیروی انسانی، اداره کل امور مالی و درآمد، اداره کل تدارکات و دفتر حقوقی تشکیل شده است.
- ۲- معاونت برنامه ریزی و نظارت، که بر اساس چارت سازمانی شرکت، از پنج واحد دفتر برنامه و بودجه، دفتر بررسیهای اقتصادی و بازرگانی، دفتر همکاریهای بینالمللی و مدیریت دانش فرودگاهی و هواپیمایی تشکیل شده است.
- ۳- معاونت عملیات فرودگاهی، که از سه اداره کل تابعه به شرح زیر تشکیل شده است: دفتر استناددهای فرودگاهی، اداره کل تسهیلات و تجهیزات فرودگاه ها و اداره کل بهسازی و توسعه فرودگاه ها.

۴- معاونت عملیات هوانوردی، که از اداره کل ارتباطات و ناوبری، اداره کل مراقبت پرواز، شبکه پیام های هوانوردی و اداره کل عملیات ایمنی زمینی تشکیل شده است (۱۴۱).

نمونه:

از بین این جامعه آماری پرسشنامه ها در سه دایره معاونت برنامه ریزی و نظارت، معاونت عملیات فرودگاهی و معاونت توسعه مدیریت و منابع پخش گردید که به طور تصادفی انتخاب شده اند برای دستیابی به حجم نمونه مطلوب ۱۳۰ پرسشنامه پخش و از این تعداد ۱۱۰ پرسشنامه عودت داده شد که در نهایت ۹۵ پرسشنامه مورد تایید قرار گرفت.

آزمون فرضیات:

نتایج فرضیه اول:

H_0 : سیاست گذاری اقتصادی بر سرمایه گذاری مالی خارجی در صنعت حمل و نقل هوایی ایران تاثیر ندارد.
 H_1 : سیاست گذاری اقتصادی بر سرمایه گذاری مالی خارجی در صنعت حمل و نقل هوایی ایران تاثیر دارد.
 با توجه به اطلاعات جدول شماره ۱، ۹۳٪ از پاسخ دهندگان به پرسشنامه با ادعای ما مبنی بر اینکه سیاست گذاری اقتصادی بر سرمایه گذاری مالی خارجی در صنعت حمل و نقل هوایی ایران تاثیر دارد، موافقت و از طرف دیگر نیز آماره t برابر با ۱۹۲۱۶ و سطح معناداری برابر با ۰۰۰۰ می باشد که در سطح اطمینان ۹۵٪ بیانگر این است که فرضیه H_0 صواب و ادعای ما پذیرفته می شود.

جدول ۱- نتایج آزمون آماری فرضیه اول

فرضیه	میانگین	درصد توفیق	آماره t	درجه آزادی	سطح معناداری (P-Value)
اول	1.67	۹۳٪	-19.216	۹۴	0.000

نتایج فرضیه دوم:

H_0 : ساختار اقتصادی بر سرمایه گذاری مالی خارجی در صنعت حمل و نقل هوایی ایران تاثیر ندارد.
 H_1 : ساختار اقتصادی بر سرمایه گذاری مالی خارجی در صنعت حمل و نقل هوایی ایران تاثیر دارد.
 با توجه به اطلاعات جدول شماره ۲، ۷۱٪ از پاسخ دهندگان به پرسشنامه با ادعای ما مبنی بر اینکه ساختار اقتصادی بر سرمایه گذاری مالی خارجی در صنعت حمل و نقل هوایی ایران تاثیر دارد، موافقت و از طرف

دیگر نیز آماره برابر با 9.471 - و سطح معناداری برابر با 0.000 می باشد که در سطح اطمینان 95% بیانگر این است که فرضیه H_0 مرد و ادعای ما پذیرفته می شود.

جدول ۲- نتایج آزمون آماری فرضیه دوم

فرضیه	میانگین	درصد توافق	آماره t	درجه آزادی	سطح معناداری (P-Value)
دوم	2.25	۱۷۱	-9.471	۹۴	0.000

نتایج فرضیه سوم:

H_0 : ساختار حقوقی، تشویقی و حمایتی بر سرمایه گذاری مالی خارجی در صنعت حمل و نقل هوایی ایران تاثیر ندارد.

H_1 : ساختار حقوقی، تشویقی و حمایتی بر سرمایه گذاری مالی خارجی در صنعت حمل و نقل هوایی ایران تاثیر دارد.

با توجه به اطلاعات جدول شماره ۳، 82% از پاسخ دهندگان به پرسشنامه با ادعای ما مبنی بر اینکه ساختار حقوقی، تشویقی و حمایتی بر سرمایه گذاری مالی خارجی در صنعت حمل و نقل هوایی ایران تاثیر دارد، موافقت و از طرف دیگر نیز آماره t برابر با -9.534 - و سطح معناداری برابر با 0.000 می باشد که در سطح اطمینان 95% بیانگر این است که فرضیه H_0 مرد و ادعای ما پذیرفته می شود.

جدول ۳- نتایج آزمون آماری فرضیه سوم

فرضیه	میانگین	درصد توافق	آماره t	درجه آزادی	سطح معناداری (P-Value)
سوم	1.9	۱۸۲	-9.534	۹۴	0.000

نتایج فرضیه چهارم:

H_0 : جغرافیا و سیاست بر سرمایه گذاری مالی خارجی در صنعت حمل و نقل هوایی ایران تاثیر ندارد.

H_1 : جغرافیا و سیاست بر سرمایه گذاری مالی خارجی در صنعت حمل و نقل هوایی ایران تاثیر دارد.

با توجه به اطلاعات جدول شماره ۴، 91% از پاسخ دهندگان به پرسشنامه با ادعای ما مبنی بر اینکه جغرافیا و

سیاست بر سرمایه گذاری مالی خارجی در صنعت حمل و نقل هوایی ایران تاثیر دارد، موافقتد و از طرف دیگر نیز آماره t برابر با ۱۵.۵۶۵ - و سطح معناداری برابر با ۰.۰۰۰ می باشد که در سطح اطمینان ۹۵% بیانگر این است که فرضیه H_0 مارد و ادعای ما پذیرفته می شود.

جدول ۲- نتایج آزمون آماری فرضیه چهارم

فرضیه	میانگین	درصد توافق	آماره t	درجه آزادی	سطح معناداری (P-Value)
چهارم	1.68	۸۱	-15.565	۸۴	0.000

نتایج فرضیه پنجم:

H_0 : امکانات و تدابیر صنعت حمل و نقل هوایی در کاهش هزینه ها بر سرمایه گذاری مالی خارجی در صنعت حمل و نقل هوایی ایران تاثیر ندارد.

H_1 : امکانات و تدابیر صنعت حمل و نقل هوایی در کاهش هزینه ها بر سرمایه گذاری مالی خارجی در صنعت حمل و نقل هوایی ایران تاثیر دارد.

با توجه به اطلاعات جدول شماره ۵ ۸۴% از پاسخ دهندگان به پرسشنامه با ادعای ما مبنی بر اینکه امکانات و تدابیر صنعت حمل و نقل هوایی در کاهش هزینه ها بر سرمایه گذاری مالی خارجی در صنعت حمل نقل هوایی ایران تاثیر دارد، موافقتد و از طرف دیگر نیز آماره t برابر با ۷.۱۷۰ - و سطح معناداری برابر با ۰.۰۰۰ می باشد که در سطح اطمینان ۹۵% بیانگر این است که فرضیه H_0 مارد و ادعای ما پذیرفته می شود.

جدول ۵- نتایج آزمون آماری فرضیه پنجم

فرضیه	میانگین	درصد توافق	آماره t	درجه آزادی	سطح معناداری (P-Value)
پنجم	1.88	۸۴	-7.170	۸۴	0.000

نتایج فرضیه ششم:

H_0 : سطح تکنولوژی بر سرمایه گذاری مالی خارجی در صنعت حمل و نقل هوایی ایران تاثیر ندارد.

H_1 : سطح تکنولوژی بر سرمایه گذاری مالی خارجی در صنعت حمل و نقل هوایی ایران تاثیر دارد.

با توجه به اطلاعات جدول شماره ۶، ۷۶٪ از پاسخ دهندگان به پرسشنامه با ادعای ما مبنی بر اینکه سطح تکنولوژی بر سرمایه گذاری مالی خارجی در صنعت حمل و نقل هوایی ایران تاثیر دارد، موافقت و از طرف دیگر نیز آماره t برابر با ۴۰۴۵۲- و سطح معناداری برابر با ۰۰۰۰ می باشد که در سطح اطمینان ۹۵٪ بیانگر این است که فرضیه H_0 مازد و ادعای ما پذیرفته می شود.

جدول ۶- نتایج آزمون آماری فرضیه ششم

فرضیه	بیانگر	درصد توافق	آماره t	درجه آزادی	سطح معناداری (P-Value)
ششم	2.16	۱۰۰٪	-4.452	۹۴	0.000

نتایج فرضیه هفتم:

H_0 : آینده نگری بر سرمایه گذاری مالی خارجی در صنعت حمل و نقل هوایی ایران تاثیر ندارد.

H_1 : آینده نگری بر سرمایه گذاری مالی خارجی در صنعت حمل و نقل هوایی ایران تاثیر دارد.

با توجه به اطلاعات جدول شماره ۷، ۷۶٪ از پاسخ دهندگان به پرسشنامه با ادعای ما مبنی بر اینکه آینده نگری بر سرمایه گذاری مالی خارجی در صنعت حمل و نقل هوایی ایران تاثیر دارد، موافقت و از طرف دیگر نیز آماره t برابر با ۵۶۳۳- و سطح معناداری برابر با ۰۰۰۰ می باشد که در سطح اطمینان ۹۵٪ بیانگر این است که فرضیه H_0 مازد و ادعای ما پذیرفته می شود.

جدول ۷: نتایج آزمون آماری فرضیه هفتم

فرضیه	بیانگر	درصد توافق	آماره t	درجه آزادی	سطح معناداری (P-Value)
هفتم	1.96	۱۰۰٪	-5.564	۹۴	0.000

نتایج فرضیه هشتم:

H_0 : امنیت پرواز و اعتماد مردم به صنعت حمل و نقل هوایی بر سرمایه گذاری مالی خارجی در صنعت حمل و نقل هوایی ایران تاثیر ندارد.

H: امنیت پرواز و اعتماد مردم به صنعت حمل و نقل هوایی بر سرمایه گذاری مالی خارجی در صنعت حمل و نقل هوایی ایران تاثیر دارد
با توجه به اطلاعات جدول شماره ۸، ۸۰٪ از پاسخ دهندگان به پرسشنامه با ادعای ما مبنی بر اینکه امنیت پرواز و اعتماد مردم به صنعت حمل و نقل هوایی بر سرمایه گذاری مالی خارجی در صنعت حمل و نقل هوایی ایران تاثیر دارد، موافقت و از طرف دیگر نیز آماره t برابر با ۶۴۷- و سطح معناداری برابر با ۰.۰۰۰ می باشد که در سطح اطمینان ۹۵٪ بیانگر این است که فرضیه H۰ مارت و ادعای ما پذیرفته می شود.

جدول ۸: نتایج آزمون آماری فرضیه هشتم

رتبه	بتکنین	درصد توافقی	t آماره	درجه آزادی	سطح معناداری (P-Value)
منفی	1.92	۸۰٪	-6.547	۶	0.000

نتیجه گیری و پیشنهادات:

صنعت حمل و نقل هوایی یکی از صناعی است که فرصت سرمایه گذاری زیادی دارا می باشد و توجه به عواملی که باعث ایجاد مشوق های سرمایه گذاری مالی و تاثیر بر آن می شوند مهم است بدین منظور در این تحقیق به بررسی تاثیر سیاست گذاری اقتصادی، ساختار اقتصادی، ساختار حقوقی، تشویقی و حمایتی، جغرافیا و سیاست، امکانات و تدابیر صنعت حمل و نقل هوایی در کاهش هزینه ها، سطح تکنولوژی و آینده نگری بر سرمایه گذاری مالی خارجی در صنعت حمل و نقل هوایی ایران پرداخته و نتایج تحقیق حاکی از آن است که این عوامل تاثیر مثبت و قوی بر سرمایه گذاری مالی خارجی در صنعت حمل و نقل هوایی ایران دارد.

با توجه به کارهای انجام شده در این تحقیق پیشنهاد می شود در تحقیقات آتی وزن عوامل به دست آمده و میزان اثرگذاری آن ها بر این صنعت سنجیده شود و همچنین می توان وزن هر کدام را در سطوح پرواز، ساخت و بهسازی فرودگاه ها و بازاریابی و تبلیقات به صورت جداگانه بررسی نمود.

۱- باغومیان، م.رافیک، (۱۳۹۰)، "بررسی روند اثر رفتار سرمایه گذاران در بورس اوراق بهادار تهران"، نشریه تحقیقات حسابداری و حسابرسی، انجمن حسابداری ایران، شماره ۱۲، زمستان، تهران.

۲- ترابی، تقی و محمدزاده اصل، نازی (۱۳۸۶): "تحلیل نقش جهانی شدن در جذب سرمایه خارجی در اقتصاد ایران"، پژوهشنامه اقتصادی، سال ۱۰ شماره ۲ صفحات ۲۱۷-۲۴۰.
 ۳- دانی کریم زاده، سمید و عماد زاده، مصطفی و کاسکار دلاک، هادی (۱۳۹۳): "اثر سرمایه گذاری خارجی بر رشد اقتصادی ایران"، فصلنامه علمی-پژوهشی، شماره ۴ پیاپی ۱۰ صفحات ۸۲-۶۳

۴- سمیدی، علی و میمادی، زهرا (۱۳۸۹): "بررسی موانع عمده سرمایه گذاری خارجی در ایران از دیدگاه سرمایه گذاران خارجی"، پژوهشنامه اقتصادی، سال ۱۱ شماره ۲ صفحات ۱۸۱-۲۰۰.
 ۵- شاه آبادی، ابوالفضل (۱۳۸۵): "اثر سرمایه گذاری مستقیم خارجی در اقتصاد ایران"، فصلنامه علمی-پژوهشی، شماره ۱۳۴-۹۹.
 ۶- شیرین بخش، شمس اله (۱۳۸۶): "اثرات سیاست پولی بر سرمایه گذاری و اشتغال در اقتصاد ایران"، فصلنامه علمی-پژوهشی، شماره ۲۶۳-۲۷۳.

۷- علی نژاد ساروکلایی، مهدی و شول، عباس و مریم بحرینی (۱۳۹۳): "Determinants of foreign direct investment in Iran"، Journal of Economic Surveys, Volume 8 (3), pp. 665-689.
 ۸- قامت، جعفر (۱۳۹۰): "بررسی سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران و اثرات آن بر جذب سرمایه گذاری خارجی"، دانشنامه.

۹- نجارزاده، رضا و صباغ کرمانی، مجید و شقایق شهری، وحید (۱۳۸۴): "اثرات سرمایه گذاری مستقیم خارجی در کشورهای عضو سازمان کنفرانس اسلامی"، فصلنامه علمی-پژوهشی، شماره ۳۵، تابستان ۱۳۸۴، صفحات ۱۷۷-۲۱۲.

World Bank for Reconstruction and Development : "World Development Statistics 2013"
 Estrin, Saul (2004), The determinants of foreign direct investment in transition economies, ELSEVIER, Journal of Economic Surveys, Volume 18, pp. 775-787

and Kinoshita, Yuko (2003) Why Does FDI Go Where it Goes in the Transition Economies, IMF Working Paper No. 03/107

Paper,WP/03/228

13-Han T.J. Smit (2003) : "INFRASTRUCTURE INVESTMENT AS A REAL OPTIONS GAME THE CASE OF EUROPEAN AIRPORT EXPANSION", Financial Management (USA), Winter 2003, Volume: 32 Issue: 4 pp.27-57 (31 pages)

14-<http://www.airport.ir/SitePages/Home.aspx>

15-http://www.bashgah.net/fa/content/print_version/30666 (Sun Dec 2 17:57:38 2012)

16-Johnson, Andreas (2006) FDI inflows to the Transition Economies in Eastern Europe: Magnitude and Determinants, CESIS Electronic Working Paper Series, Paper No.59

17-Moosa A. Imad (2002) : " Foreign Direct Investment Theory , Evidence and Practice" ; PALGRAVE

18-Resmini,Laura (2000) The determinants of foreign direct investments in CEECs, Economics of Transition, Volume 8 (3), pp. 665-689

19-UNCTAD INVESTMENT BRIEF No.1,2007, Foreign direct investment surged again in 2006, 01/02/07 (UNCTAD/ITE/IIA/MISC/2007/2), 2 pages, 58KB

نشانی: فصلنامه تحقیقات حسابداری و حسابرسی

جنت آباد شمالی - بالاوی نیایش - گلستان شرقی

جنب مشرقی - ساختمان ۸۴

تلفن: ۰۵۲۴۴۴۷۰ و ۰۵۱۳۳۱۸۸